

carl bildt:

Regerandets konst

bertil ohlin-institutet är en liberal tankesmedja grundad 1993.
Institutets uppgift är att genom forskning och kvalificerad debatt i
svensk liberal tradition bana väg för nya tankar och nya frågor.

jonasson grafisk design
omslag: ateljé landgraaff
ågrens tryckeri, örnsköldsvik 2006

Regerandets konst

carl bildt

isbn 91-974777-8-8

förord

För 30 år sedan bröt den första Fälldinregeringen fyra decenniers oavbrutet socialdemokratiskt maktinnehav. För 20 år sedan gick debattens vågor höga om det privata företaget Pysslingen skulle få bedriva dagisverksamhet. För 10 år sedan tog Sverige klivet in i den Europeiska unionen.

I årets Anne Wibble-föreläsning, arrangerat av Bertil Ohlininstitutet den 30 maj, reflekterar Carl Bildt kring hur Sverige och världen har förändrats de senaste decennierna. Sverige är inte längre en stat i Europa, utan en kommun i världen. Politikens innehåll måste förändras därefter, men konsten att regera handlar i grunden om samma saker nu som då: Att känna verkligheten, att ha visionen och att veta vägen.

Carl Bildt var Sveriges statsminister 1991–1994. Han är i dag verksam såväl i företagsstyrelser i Sverige och internationellt som i olika tankesmedjor och andra internationella institutioner.

Uppsala den 14 maj 2006

håkan jacobson

redaktör för Bertil Ohlininstitutets skriftserie

Låt mig först tacka för denna möjlighet att hedra Anne Wibbles minne genom några reflektioner kring det som kallas regerandets konst. Ämnet i sig är inte alldeles enkelt att definiera. Men jag antar att vi talar om det som ibland kallas statsstyret, det vill säga hur staten skall styras, och vilken roll detta statsstyre sedan spelar i den vidare samhällsutvecklingen.

Vare sig styrandet eller staten har ju ett egenvärde – det handlar om att spela en roll för den vidare utvecklingen av vårt samhälle. Att synen på staten, dess roll och dess styre genomgått betydande förändringar under de sekler som ligger bakom oss är alldeles uppenbart, men för enkelhetens skull tänkte jag koncentrera mig på de senare decennier – vid det här laget ganska många – som jag har någon möjlighet att överblicka. På många sätt utgör dessa decennier en brytningstid också i dessa avseenden.

Under huvuddelen av det gångna seklet befann sig statens roll i samhället – i Sverige liksom annorstädes – i mer eller mindre ständig tillväxt. Till en del var detta en utveckling som drevs fram av de stora krig som dominerade seklets första hälft – krig är ju till sin natur en statlig aktivitet – men till en betydande del också av de ideologier – i detta ords vidare bemärkelse – som dominerade seklet.

Det handlade inte bara om en mer klassisk kollektivism i dess olika färger och med dess olika grunder – klassen, rasen, nationen – utan också om en vitt omfattad tro på det som senare lite nedsättande kom att kallas den sociala ingenjörskonsten. På samma sätt som naturvetenskapernas ingenjörer kunde skruva till maskiner som fungerade bättre

fanns det en allmän tro på att samhällsvetenskapernas och politikens ingenjörer kunde skruva till samhällets maskineri så att allt fungerade bättre. Och i förlängningen var det inte bara samhället, utan också individen, som denna ingenjörskonst ansåg sig kunna förändra och förbättra.

Sin kröning fick denna idéutveckling i vårt land när man i språket började sudda ut gränsen mellan de två begreppen stat och samhälle. Ingen verkade vilja tala om den starka staten, men många talade om det starka samhället, och därmed etablerades en mental modell där varje utbyggnad av staten ansågs leda till att samhället i dess helhet stod starkare.

Statsstyret under dessa det s.k. starka samhällets decennier blev därmed en fråga om den ständiga utbyggnaden av dess olika funktioner. Med den klassiska socialdemokratiska formuleringen från 1950-talet handlade det om att ständigt sätta s.k. nya djärva mål och att förverkliga dem genom att bygga ut och förstärka den offentliga maktens olika delar. I vårt land blev denna politik möjlig att föra inte minst genom vår framgångsrika ekonomiska utveckling. Det påpekas ofta, att mellan cirka 1870 och cirka 1970 hade vi tillsammans med Japan den starkaste utvecklingen bland världens länder. Vi gick från plågsam fattigdom till påtaglig rikedom på ett århundrade.

I mångt och mycket hade vi tur. Att vi kom att stå utanför de två förödande världskrigen i vår del av världen betydde mycket. Men också inhemska faktorer var betydelsefulla. Det liberala genombrottet när det gällde ekonomisk frihet på 1870-talet lade grunden, tillgången på efterfrågade råvaror var betydelsefull, men därtill kom att avgörande politiska strider ledde till att de allvarligaste av hoten mot den i grunden liberala ekonomiska ordningen kom att avvisas.

Tiden mellan krigsslutet 1945 och slutet av 1960-talet ses ofta som den gyllene epoken för någon sorts svensk modell. Men det glöms lätt bort att de två grundpelare denna framgångsperiod vilade på var dels att planhushållningsplanerna stoppades genom valrörelsestriden 1948, dels

att de europeiska ekonomierna gradvis både liberaliserades och återuppbyggdes efter världskriget.

Det var dessa liberala grundförutsättningar som gjorde den svenska framgångssagan under de omedelbara efterkrigsdecennierna möjlig. Statsstyrets konst kom under denna period i mångt och mycket att inskränkas till en diskussion om i vilken takt staten och den offentliga maktens ansvar och myndighet kunde byggas ut.

***

Att övergången mellan 1960- och 1970-talet var en brytpunkt i utvecklingen råder det numera knappast några delade meningar om. Det gällde förvisso i den politiska personuppsättningen – efter Tage Erlander och Gunnar Hedlund kom Olof Palme och Thorbjörn Fälldin. Men också tidsandan hade skiftat.

På den ena kanten av vårt politiska liv en övertygelse om att nu hade den efterlängtdade s.k. skördetiden kommit. De ideologiska kompromissernas tid – framtvingade genom valstriden 1948, men förstärkta genom de avideologiserade åren under 1960-talet – var över. Nu var, som detta hette, tiden mogen. Och resultatet blev en påtaglig radikalisering av främst den politiska retoriken under 1970-talets första hälft, även om de för regeringarna Palme tilltagande motiga parlamentariska realiteterna satte vissa begränsningar. Siffrorna visar dock på en mycket stark expansion av statens – den offentliga sektorns – andel av samhället under dessa år.

Men på den andra kanten av vårt politiska liv skedde också viktiga förändringar. Med Thorbjörn Fälldin fick en ny typ av samhällskritik utrymme i debatten. Det var en kritik som var starkt förändrad i det samhälle som såg med tilltagande skepsis på statens ambitioner att styra och ställa det mesta. Det var de självägande bönderna och deras barns reaktion mot en social ingenjörskonst som verkade löpa amok genom vårt samhälle.

Resten är – som det brukar heta – historia.

Maktskiftet 1976 hade föga med kärnkraften att göra. Jag tillhör dem som är övertygade om att den samlade borgerliga segern hade blivit större om inte den frågan hade ställts på sin spets. Det hade långt mer med fondsocialismens ambitioner, maktinnehavets arrogans och en önskan om att på nytt syresätta vår demokrati att göra. Om jag lägger kärnkraftsstriderna åt sidan kom 1970- och 1980-talen att präglas av ansträngningarna att hitta en ny kurs i en tid där de ekonomiska förutsättningarna alldeles uppenbart hade förändrats. Det gällde globalt – detta var oljeprischockernas och den s.k. stagflationens besvärliga år – och det gällde också för en svensk ekonomi som mycket tydligt klarade sig allt sämre i den internationella konkurrensen. År efter år blev devalvering den enda lösning som föreföll möjlig. I avsaknad av annan politik skrev vi kontinuerligt ner värdet på Sverige.

***

Det är i år trettio år sedan maktskiftet 1976. För många i dag är det nog svårt att föreställa sig hur psykologiskt betydelsefullt det var i den tidens miljö. Marita Ulvskog har nått viss ryktbarhet genom sitt uttalande om att det för henne kändes som att en statskupp hade skett. Jag tror att det uttalandet speglar rätt väl vad många på den kanten faktiskt kände. Men hos stora delar av Sverige var det i stället en frihetsrevolution som kastade över ända det som var unket, förbrukat och felaktigt.

I detta ligger också att det då på många sätt var maktskiftet som var viktigare än ett möjligt politikskifte. Förvisso innebar maktskiftet att en politisk utveckling som annars hade riskerat att skena än värre åt fel håll – fonderna var bara ett exempel – bröts. Men samtidigt fanns det inte minst genom primatet för den s.k. mittenpolitiken en strävan att visa att maktskiftet inte behövde innebära så mycket av politikskifte. Och i ärlighetens namn skall sägas att några genuina förutsättningar för ett politikskifte knappast fanns under dessa år.

Men under de kommande åren blev det gradvis allt tydligare att vad Sverige behövde var ett mer genuint politikskifte. Och de politiska stri-

derna under det kommande decenniet och därutöver kom ju också att handla just om detta. Valrörelsen 1985 – Olof Palmes sista – framstår i efterhand som lite av en vattendelare åtminstone i den politiska debatten. Det var i denna han myntade begreppet systemskifte, och gjorde kampen mot ett sådant till sitt partis allra viktigaste uppgift. »Nej!« var ordet som skrek från kampanjknapparna.

Av den ideologiska offensiven ett decennium innan – då hade det varit ett självsäkert »Ja!« till radikala samhällsförändringar – hade det nu blivit en defensivkamp mot ett hot som målades i de grällaste färger. I mångt och mycket hade Olof Palme självfallet alldeles uppåt väggarna fel i de skräckbilder som då målades i kampen mot det påstådda moderata systemskiftet. Men i grunden var det dock så att han hade uppfattat saken rätt. Vi stod mitt uppe i en skiftetid, och politiken blev en skiftsstrid där det gamla system som var hans skulle komma att utmanas allt mer och mer.

I det lilla syntes det stora. Det privata daghemmet Pysslingen måste stoppas med alla till buds stående medel, därför att skulle man tillåta ett, så skulle det alldeles självklart kunna öppna dörrarna för flera. Och skulle ett statligt – offentligt – välfärdsmonopol ifrågasättas skulle i förlängningen alla andra statliga välfärdsmonopol också kunna ifrågasättas och rullas tillbaka.

I det alldeles omedelbara lilla perspektivet vann Olof Palmes retoriska kraft den kampen. Med närmast undantagsliknande metoder pressades den närmast undantagsliknande lagstiftningen mot ett litet dagis igenom. Men i det stora perspektivet hade det stora systemskiftet redan inletts. Detta var åren då Bengt Westerberg och jag – mot bakgrund inte minst i erfarenheterna från regeringsåren mellan 1976 och 1982 – i den lilla organisationen »Marknadsekonomiskt alternativ för Sverige« började skissera en grund till en politik med långt starkare ambitioner att förändra och förnya. Och detta var åren då den gamla modellen började att framstå som föråldrad också för några av dem som tidigare varit dess teologer. Inom socialdemokraterna började den s.k.

kanslihusögern växa i inflytande, med det s.k. rosornas krig som den oundvikliga och dramatiska följden.

Åren från slutet av 1980-talet till mitten av 1990-talet kom att bli systemskiftets år i Sverige. Om vi beskriver det i de alltför förenklade rubrikernas termer kan skedet delas in i först den tredje vägens fall och därefter den enda vägens seger. Under dånet av rosornas krig, trycket av en obeveklig verklighet och inflytandet från en internationell utveckling som inte kunde hållas borta tvingades även den socialdemokratiska regeringen till förändringar som i det längre perspektivet skulle visa sig viktiga. De två stora skattereformer som genomfördes – bägge med förankring över blockgränsen, om än mer begränsat när det gällde inkomst- och kapitalbeskattningen än när det gällde bolagsbeskattningen – var av mycket stor betydelse. En alldeles orimlig marginalskattebörda liksom en alldeles orimlig bolagsbeskattning lindrades. Och samtidigt blev det inte längre möjligt för Sverige att så gott som ensamt stå emot den liberaliseringen av kapitalets rörlighet över gränserna som skjutit fart riktigt ordentligt under det föregående decenniet. Beskrivningen i Kjell-Olof Feldts bok om hur han föredrog denna alldeles avgörande förändring för den knappt ens halvt intresserade Olof Palme tillhör de klassiska scenbeskrivningarna i de senaste decennierna svensk historia.

Socialdemokratins förmåga till förändring hade dock sina givna gränser, och dessa nåddes som bekant relativt snart. I början av 1990 försökte regeringen Carlsson få bukt med de tilltagande problemen i svensk ekonomi med ett regleringspaket av närmast östtyska dimensioner, med enda konsekvens att finansministern avgick i illa dold frustration.

Det var efter detta som programmet »Ny start för Sverige« på allvar började växa fram. Det grundades på insikten om behovet av en strategisk allians för att uppnå ett antal strategiska förändringar i syfte att förnya Sverige. Det var ett program grundat på den uttalade ambitionen att bryta upp från det gamla och ge politiken en ny kurs i en ny tid. Vi

syftade förvisso på ett maktskifte i valet 1991 – men framför allt strävade vi efter ett politikskifte.

Detta är inte platsen att skriva historien om regeringsperioden mellan hösten 1991 och hösten 1994. Den hade sin dramatik. Vi övertog en ekonomi i fritt fall – våren 1991 förlorade Sverige cirka tusen jobb om dagen – och vi drabbades också av den allvarligaste europeiska finansiella stormen på decennier. Men mitt i allt detta genomförde vi steg för steg ett program av förändring och förnyelse som kom att bli långt mer betydelsefullt än vad ens vi själva hade föreställt oss. Det skedde samtidigt som vi så gott som till punkt och pricka lyckades i vår ambition att helt och fullt föra Sverige in i den Europeiska unionen, hade att hantera andra viktiga utrikespolitiska utmaningar i närområdet och i allt väsentligt inte bara bevara utan också förstärka samarbetet mellan de fyra regeringspartierna.

När socialdemokraterna återkom till regeringsmakten hösten 1994 var svensk ekonomi på väg upp med stor styrka. Tillväxten under 1994 och 1995 blev högre än vad den varit någonsin sedan dess. Men vägen tillbaka från underskott och arbetslöshet var förvisso lång. Sedan dess har svensk ekonomi utvecklats relativt väl. Att ekonomin växt med cirka 30 procent är förvisso ingen dålig prestation. Och de underskott vi kämpade med då är i dag ett minne blott. Det finns åtskilligt att vara nöjd över.

***

Varför har det då gått så relativt väl? Ja, skälet är i allt väsentligt att vi har kunnat surfa på det stora systemskiftet globalt och på det lilla systemskiftet nationellt. Vi har skördat frukterna både av de förändringar vi gjorde själva och de förändringar som skett i det Europa och den värld vi blivit allt mer integrerade i. Och vi skall inte alldeles bortse från den betydelse som den – ofrivilliga! – devalveringen haft.

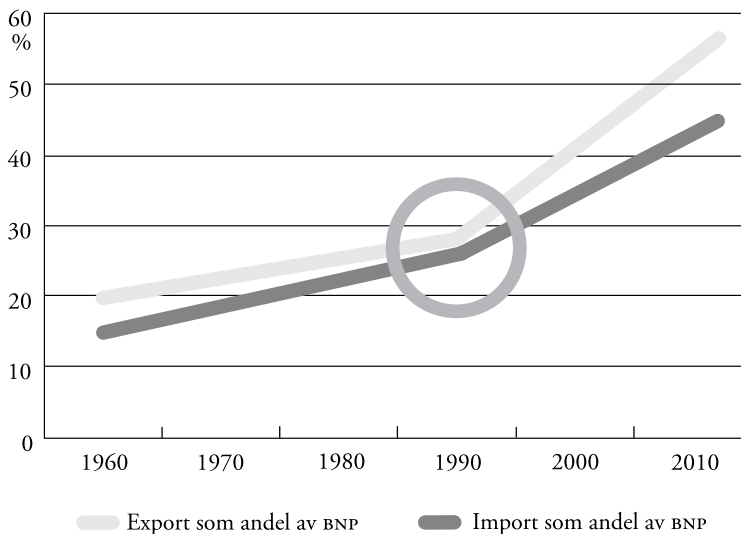
Det stora globala liberala systemskiftet är uppenbart för alla och envar. Och vi ser resultatet i form av en påtagligt starkare internationell

tillväxt och en än starkare ökning av den internationella handeln. Efter kollapsen för den socialistiska ekonomin i Kina, det socialistiska systemet i Sovjetimperiet och den paleosocialistiska politiken i Indien befinner vi oss i inledningen till det tredje historiska skedet av globalisering. Det lilla nationella systemskiftet är också tydligt. Trots retoriken var det relativt lite av de stora systemförändringarna under slutet av 1980- och början av 1990-talet som rullades tillbaka under regeringarna därefter. Och snabbt sjunkande internationella räntor, ökad svensk trovärdighet inte minst genom de ramar eu-medlemskapet satte och den exploderande internationella tillväxten gav bättre möjligheter att snabbt få ner underskotten än vad vi hade vågat räkna med. I dag är det ingen som ifrågasätter daghemmet Pysslingen längre. Och att den del av det offentliga serviceutbudet som efter de heta striderna förr nu tillhör dem där alternativ och valfrihet etablerats tydligast också är den där – enligt en undersökning nyligen – medborgarnas missnöje är minst talar förvisso sitt tydliga språk.

Det är svårt att överskatta den förändring som genom dessa dubbla systemskiften inträffat i politikens förutsättningar under det senaste decenniet.

Vi har alltid varit ett samhälle och en ekonomi beroende av omvärlden. Det är ju i detta grunden för de framgångar vi haft ligger.

Under decennierna från början av 1960-talet fram mot början av 1990-talet utvecklades vårt utrikeshandelsberoende relativt beskedligt. Exporten gick från strax över 20 procent av bnp till någonstans mellan 25 och 30 procent. Importen gick under samma period från kring 15 procent till också en bit över 25 procent. Sedan dess har europeiseringen och internationaliseringen av vår ekonomi formligen exploderat. Ökningstakten i internationaliseringen har mer än fördubblats. Exporten börjar nu krypa upp mot 60 procent av vår bnp – en fördubbling – och importen närmar sig 45 procent av bnp. Och allt detta på föga mer än ett decennium.

Utvecklingen för svensk utrikeshandel

Kort sagt: vi lever i en annan värld, en annan ekonomi och ett annat samhälle än det som fortfarande var en realitet när vi senast stod inför uppgiften att mer konkret tänka på de uppgifter som regerandets konst skulle komma att ställa oss inför.

***

Att regera är mer än att administrera. Den som för första gången tågar in i regerandets korridorer absorberas snabbt av de processer som administrerandet bygger på. De av oss som var med 1976 kan vittna om hur snabbt den processen kan dominera över det mesta annat.

Att regera är att förändra. Och det i all synnerhet i en värld som befinner sig bara i inledningen till den tredje fasen av globalisering. Att stå still är att falla tillbaka.

Men för att det skall vara möjligt krävs att man har en bild av verkligheten, att man har en vision av vart man vill gå, och att man har en

någorlunda realistisk bild av den väg som skall föra från verkligheten mot visionen. Hade vi det 1991? Finns det i dag?

I huvudsak visste vi att det var systemskiftets både nödvändighet och önskvärdhet som var den verklighet som var vår startpunkt. Sammanbrottet för det gamla fanns överallt kring oss. Fabriker lades ner. Offentliga verksamheter fungerade inte. Den politiska förvirringen var massiv. Europa var i uppbrott. Att vi sedan underskattade vidden av de ekonomiska utmaningarna är uppenbart. Vi anklagades för att svartmåla tillståndet i svensk ekonomi efter 1980-talets alla felsteg – i efterhand är det väl uppenbart att vi borde målat i långt mörkare färger.

Men vi hade en tydlig uppfattning om vägen. I vårt Sverige var samhället större än staten. Vi ville helt och fullt in i Europa. Vi ville få en valfrihetsrevolution i välfärdspolitiken. Vi ville radikalt förbättra förutsättningarna för företagande och tillväxt. Vi ville att Sverige skulle få Europas bästa skola. Vi hade större ambitioner i miljöpolitiken. Vi ville – kort sagt – ge Sverige en ny start.

Och lägger vi samman det som vi faktiskt gjorde, med framför allt frisläppandet av kapitalrörelserna och de två skattereformerna som beslutats tidigare, tycker jag nog man kan säga att Sverige också fick det. I dagarna har konsultföretaget McKinsey redovisat resultatet av en stor studie där de granskar den svenska utvecklingen mellan mitten av 1990-talet och nu. De förklarar i allt väsentligt de framgångar som skett med den snabba ökningen av produktiviteten i den privata sektorn. Och de ser denna i allt väsentligt som ett resultat av omfattande avregleringar och liberaliseringar under dessa år. Tre sådana har varit avgörande, säger de.

För det första att vi kom med i den Europeiska Unionen och dess regelverk. Det innebar en öppning och frigörelse för viktiga delar av vår ekonomi. För det andra en mycket striktare syn på konkurrens och öppna marknader. Den reformen kom under våra år. För det tredje de omfattande avregleringar och liberaliseringar som genomförts, i första hand i början av 1990-talet.

Själv tror jag att också andra faktorer haft sin betydelse. Att vi kom att ligga i framkant när det gäller användningen av de olika delarna av den nya informationsteknologin är ett faktum. Och vi vet numera mer än vad vi visste då om hur betydelsefullt detta är för just produktivtetsutvecklingen.

Men McKinsey är i sin studie inte bara berömmande. De konstaterar också hur den frigörelse som möjliggjort produktivitetsökningen i den enskilda sektorn bromsats i hela den allt viktigare tjänstesektorn. Och att det är här som en betydande del av förklaringen till den allt annat än tillfredsställande sysselsättningsutvecklingen ligger.

***

När vi nu blickar framåt är läget mycket annorlunda än det var då. Min egen verksamhet i dessa dagar handlar mindre om den nationella politikens olika turer än om de internationella utmaningarna och den globaliserade ekonomins starkt dynamiska verklighet. Och i tilltagande grad oroas jag över tendenserna till en frikoppling mellan den nationella politiken å den ena sidan och den allt mer globaliserade ekonomin och det allt mer internationaliserade samhället å den andra. Medan politiken i många länder fortfarande förefaller att leva kvar där den var för något decennium sedan har entreprenörernas och ekonomins och innovationernas och immigrationens värld redan erövrat nya marker.

Det är frapperande, att medan den politiska diskussionen om europeiska och internationella frågor snarare är svagare än för ett decennium sedan, har ekonomins och samhällets verklighet under dessa år europeiserats och internationaliserats på ett sätt som närmar sig det revolutionerande. Om uppgiften vi stod inför i slutet av 1980-talet var att få förankring för insikten att Sverige var en nation i Europa, är den viktiga uppgiften i dag att skapa en insikt om att Sverige nu är en kommun i världen.

Gränser betyder allt mindre. Om tågfluffandet var 1980-talets nya verklighet är lågprisflyget dagens nya verklighet. Medelklassen pensio-

nerar sig vid Medelhavet. Antalet företagsfusioner i Europa har sexdubblats hitintills under detta år. Produktivitetens utvecklingen formligen exploderar i det nya Europas nya tillväxtekonomier.

Människor, idéer, kapital, företag – allt rör sig allt friare och allt mer över gamla gränser. Och den viktiga uppgiften för politiken – utgångspunkten för regeringens konst under de kommande åren – måste vara att göra vårt land attraktivare än andra för det kunnande och den kreativitet – i välfärds- lika väl som varuproduktion – som avgör var vi som samhälle kommer att befinna oss om ett eller två eller tre decennier.

Det kräver att vi också korrigerar vår verklighetsbild. I dessa liknöjdhetens tider har vi anledning att se på vår attraktionskraft för kunnande och kreativitet med större kritisk distans än vad som oftast är fallet. Vi fick något av ett test på Sverige och vår självbild i diskussionen om konsekvenserna av det nya Europa på den fria rörlighetens område. Från statsledningens sida talades med den djupaste oro om de risker som låg i den s.k. sociala turism som skulle söka sig till och dränera vårt samhälle och vår stat om vi inte satte upp spärrar och hinder. Och jag är alldeles övertygad om att detta sades i den fasta förvisningen om att det också skulle bli så. Riksdagens beslut blev – tack och lov! – ett annat. Och när vi nu ser konsekvenserna tvingas vi konstatera att vi alls icke var så attraktiva som samhälle som man på sina håll var övertygad om. De unga och ambitiösa människor som sökte sig över gränserna gick inte dit där det möjligen lönade sig att få bidrag, utan gick så gott som alla till de länder där man kunde få arbete och där det dessutom lönade sig att arbeta.

Till Storbritannien med dess nya jobb och dess lägre skatter sökte sig nästan 300 000 individer. Till lilla Irland kom nästan 200 000. Till Sverige kom bara en liten rännil. Vi var helt enkelt inte attraktiva. Här fanns inte jobben. Och här lönade det sig mindre att arbeta. Vi fick ett verklighetstest – och vi klarade det inte.

Alla vet att myntets andra sida när det gäller vår ekonomiska utveckling är att vi inte lyckats särskilt väl med sysselsättningen. De flesta jäm-

förbara europeiska länder har lyckats bättre. Och alla vet att i detta ligger mycket betydande faror för framtiden. Vi kan inte räkna med att för evigt surfa på effekterna av ett systemskifte som nu ligger mer än ett decennium tillbaka i tiden. Alla vet att om vi inte får fart – rejäl fart! – på företagandet, jobben och sysselsättningen kommer det förr eller senare att börja gå sämre igen.

Vi är en kommun i en värld där globaliseringen nu accelererar. Attraktivitetspolitiken kommer att vara avgörande. Lyckas vi inte med den blir vi ett Katrineholm i en värld där frihet och välstånd lyfter allt fler och fler till nya möjligheter. I en värld där samhället och ekonomin har blivit allt mer gränslös har den nationella politikens kraft i viktiga hänseenden minskat och förändrats. Dess kortsiktiga förmåga att ställa till skada har sannolikt minskat – det finns alltid utgångar och andra möjligheter – men dess långsiktiga betydelse för att skapa förutsättningar har kanske blivit än större. Och en allt viktigare roll har ju blivit att vara en del av det vidare europeiska politiska system som nu håller på att växa fram.

Europa står mitt uppe i en enorm omvandling. Kanske har vi klarat av hälften av den stora omvandlingsuppgift vi ställdes inför när det sovjetiska imperiet och de socialistiska systemen rasade sönder och samman. Den fördjupning och utvidgning av den Europeiska Unionen som skett sedan dess eller nu är på gång – 10 nationer med 100 miljoner människor från Tallinn till Sofia – är något av det viktigaste och bästa som hänt i världen i modern tid. Det handlar inte bara om att säkra freden på en kontinent som tidigare plågats av krig, utan det handlar om att bygga ett politiskt system som tar det demokratiska regerandet över de gamla nationella gränserna, och som steg för steg skapar förutsättningarna för ett globaliseringsepokens också globala ramverk.

I allt detta ligger en förändring i regerandets konst som bara kommer att tillta i betydelse. I mitten på 1970-talet, och fortfarande i början av 1990-talet, var regerandet i allt väsentligt en nationell uppgift, om än med en påtaglig europeisk dimension i det senare skedet. I dag är vi raskt på väg mot en situation där regerandet till mycket stor del blir en europeisk uppgift – om än med en betydelsefull nationell dimension. Det blir gemensamt i den europeiska ramen som vi fattar besluten om ramarna för ekonomins och samhällets utveckling, och om hur i de globala vägskälarna vi skall lägga vår vikt. Och det blir i den nationella dimensionen som vi avgör vår attraktivitet när det gäller den kreativitet, den kompetens och det kunnande som ytterst kommer att avgöra vår framtid inom dessa gemensamma ramar.

Snabbt håller en ny europeisk och global ekonomi på att växa fram. Cirka en och en halv miljard människor är på väg in i den globala produktionen och konsumtionen. Det sker stegvis, men om vi antar att en tiondel av detta redan skett innebär det ett tillskott i arbetskraft som motsvarar hela usa. Och då återstår nio tiondelar. Inom ett decennium kommer cirka 80 procent av den globala medelklassen att finnas i länder vi nyss kallade utvecklingsländer. Inom samma decennium ser vi säkert upp emot en halv miljard nya företagare runt om i världen. Och de är företagare fyllda av ambitioner i en värld med allt större möjligheter.

***

Uppgifterna framöver blir två. Att göra Europa i dess helhet starkare, säkrare och friare. Och att göra Sverige attraktivare för förändring och förnyelse – med ambitionen att verkligen bli en kunskaps- och kreativtetsnation på den europeiska och globala utvecklingens framkant. Bägge dessa uppgifter är fullt möjliga.

Den europeiska kräver nog mer av engagemang än vad jag tycker mig se i dagens politiska debatt. Och då talar jag inte bara om Sverige. Den mer nationella kräver nog mer av insikt i det som verkligen håller

på att ske i våra ekonomier och samhällen än vad som återspeglas i den politiska debatten. Och inte heller här tänker jag enbart – eller ens främst – på Sverige. Men att skissera den politiken mer i detalj är inte min uppgift. Det är alliansens – och den är förvisso på god väg.

För trettio år sedan handlade det om att ge Sverige en ny regering. För ett och ett halvt decennium handlade det om att ge Sverige en ny start. Nu handlar det om att ge Sverige nya möjligheter i ett nytt Europa och en ny värld.

Regerandets konst är mycket konsten att känna verkligheten, att ha visionen och att veta vägen. Sedan handlar det också om att i flerpartiparlamentarismen hålla en regering samlad kring dess strategiska uppgifter och att se till att den bibehåller sin förankring i riksdagen. Om detta ser jag ingen anledning att säga särskilt mycket. Med dagens allians står de liberala och borgerliga partierna vida mer samlade än vad de någonsin tidigare ens varit i närheten av. Det innebär inte att alla tycker identiskt om allt. Den situationen hoppas jag aldrig skall uppkomma. Om det inte finns en spänning i den politiska åsiktsutvecklingen innebär det ju bara att denna alldeles har upphört.

De som fortfarande hyser farhågor om hur en regeringskoalition skulle kunna fungera kan känna sig lugna. Regeringsutövningen i en flerpartikoalition är faktiskt på många sätt enklare och bättre än i en enpartiregering. Min erfarenhet är att det faktum att vi var flera ledde till att diskussionerna blev öppnare, förberedelserna djupare och kvaliteten i beslutsfattandet bättre än vad jag har ett intryck av att en enpartiregering tenderar till. I en flerpartiregering finns inga diktat och ingen som kan dominera och domdera – och enligt min mening visar erfarenheten att det leder till en politik med bättre kvalitet.

Det behöver Sverige. En politik med bättre kvalitet. Och en politik som inser att vi numera är en kommun i världen, och att den alldeles avgörande uppgiften är att göra oss attraktiva för kreativitet, kunnande och kompetens.

Hittills utgivna skrifter i Bertil Ohlininstitutets skriftserie

1. Se människorna – ett försök att göra debatten om svensk flyktingpolitik mindre anonym. Emelia Frennmark och Merit Wager.
2. Hur allvarlig är ålderschocken? En kritisk analys av Sveriges demografiska problem. Martin Karlsson.
3. Nationalekonomi, privatekonomi och kommunbidrag: Om plånboksröstning och röstköp i svenska riksdagsval. Henrik Jordahl.
4. Förbjudna sanningar om Kubas ekonomi. Oscar Espinosa Chepe.
5. Liberalism som jämlikhet – ett perspektiv från vänster. Ulf Öfverberg.
6. Har Sverige blivit en »soft state«? Inga-Britt Ahlenius.
7. Tio punkter som förändrar Sverige. Bert Levin och Peter Wolodarski.
8. Alltid vid makten. Om det statsbärande partiet och perspektiven i svensk journalistik. Hans Bergström.
9. Regerandets konst. Carl Bildt.

Skrifterna kan laddas ner på www.ohlininstitutet.org

OHLIN institutet

---

box 3131 · 103 62 stockholm · kansliet@ohlininstitutet.org
www.ohlininstitutet.org

isbn 91-974777-8-8